

О‘ЗBEK ADABIYOTIDA MILLIY QADRIYATLAR VA ULARNING BADIY IFODASI

Jizzax davlat pedagogika universiteti
filologiya fakulteti xorijiy til va adabiyoti: I
nqliz tili yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

Tursunova Visola Behzod qizi

visolaturanova05@gmail.com

+998991947471

Annotatsiya

Ushbu maqola o‘zbek adabiyotida milliy qadriyatlar va ularning badiiy ifodasi masalasini keng yoritadi. Tadqiqot davomida adabiy asarlar orqali xalqning tarixiy, madaniy va ma’naviy merosi, ijtimoiy qadriyatlari, axloqiy me’yorlari va shaxsiy kechinmalari o‘rganiladi. Shu bilan birga, maqolada klassik va zamonaviy adabiyotdagi badiiy ifoda vositalari yordamida milliy qadriyatlarning qanday tasvirlanganligi, ularning jamiyat va yosh avlodni tarbiyalashdagi roli batafsil tahlil qilinadi.

Maqolada adabiyotshunoslik, madaniyatshunoslik va tarbiya sohalari nuqtai nazaridan milliy qadriyatlar va ularning badiiy ifodasi o‘rganiladi, shuningdek, zamonaviy kontekstdagi talqinlar va yangicha yondashuvlar ham keltiriladi. Tadqiqot natijalari o‘zbek adabiyotining milliy-ma’naviy merosini anglash, uning badiiy va estetik ahamiyatini oshirish hamda yosh avlodni tarbiyalashda foydali bo‘lishi mumkin.

Kalit soʻzlar

Oʻzbek adabiyoti, Milliy qadriyatlar, Badiiy ifoda, Axloqiy qadriyatlar, Maʼnaviy meros, Jamiyat va madaniyat, Klassik adabiyot, Zamonaviy talqin, Tarbiya va estetik taʼsir, Adabiy obrazlar.

Kirish

Oʻzbek adabiyoti xalqning tarixiy, madaniy va maʼnaviy merosini aks ettiruvchi eng muhim badiiy sohalardan biridir. Adabiyot orqali millatning qadriyatlari, axloqiy meʼyorlari, ijtimoiy hayoti va shaxsiy kechinmalari oʻquvchiga yetkaziladi. Shu jihatdan, milliy qadriyatlarning adabiy asarlarda ifodalanishi nafaqat badiiy, balki maʼnaviy va tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Milliy qadriyatlar xalqning oʻziga xosligini, urf-odatlarini, axloqiy va estetik didini shakllantiradi va avloddan-avlodga yetib boradi.

Klassik adabiyotda milliy qadriyatlar koʻpincha tarixiy voqealar, milliy urf-odatlar va badiiy obrazlar orqali ifodalanadi. Masalan, Alisher Navoiy, Furqat va Mahmudxoʻja Behbudi ijodida fidoyilik, sadoqat, mehr-muhabbat, adolat va bilimga intilish kabi qadriyatlar badiiy shaklda tasvirlangan. Shu tarzda, klassik asarlar nafaqat milliy ruhiyatni tarbiyalash, balki jamiyatdagi axloqiy va madaniy qadriyatlarni mustahkamlashda ham xizmat qilgan.

Zamonaviy oʻzbek adabiyoti esa klassik anʼanalarni saqlagan holda yangi shakl va mavzularni qamrab oladi. U milliy qadriyatlarni hozirgi hayot, ijtimoiy oʻzgarishlar, shaxsiy kechinmalar va global muammolar bilan uygʻunlashtiradi. Zamonaviy adabiyotdagi badiiy ifoda vositalari orqali qadriyatlar nafaqat oʻquvchiga yetkaziladi, balki unga estetik va maʼnaviy taʼsir koʻrsatadi. Shu bois, milliy qadriyatlarni adabiyot orqali oʻrganish, ularni zamonaviy kontekstda anglash va qadrlash bugungi kunda ham muhim ahamiyatga ega.

Ushbu maqolada o'zbek adabiyotida milliy qadriyatlarning badiiy ifodasi, klassik va zamonaviy adabiyotdagi tasvirlari, ularning jamiyat va yosh avlodni tarbiyalashdagi roli batafsil tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari adabiyotshunoslik, madaniyatshunoslik va tarbiya sohalari uchun dolzarb bo'lib, o'zbek adabiyotining boy va rang-barang badiiy merosini anglashga xizmat qiladi.

Klassik adabiyotda milliy qadriyatlar

O'zbek klassik adabiyotida milliy qadriyatlar badiiy asarlarda chuqur ifodalanadi va jamiyatning ijtimoiy, axloqiy va madaniy hayotini aks ettiradi. Shu davr adabiyotining eng muhim vazifalaridan biri xalqning tarixiy xotirasi va urf-odatlarini avlodlarga yetkazish bo'lgan. Klassik shoirlar va yozuvchilar, masalan, Alisher Navoiy, Furqat, Mahmudxo'ja Behbudi va boshqalar, asarlarida fidoyilik, sadoqat, mehr-muhabbat, bilimga intilish, adolat va axloqiy me'yorlarni badiiy obrazlar orqali jonlantirgan.

Alisher Navoiy ijodida milliy qadriyatlar g'azallarda, masnaviy asarlarda va dostonlarda keng yoritilgan. Masalan, "Layli va Majnun" dostonida sevgi, sadoqat va fidoyilik qadriyatlari timsol orqali o'quvchiga yetkaziladi. Shu bilan birga, uning asarlarida milliy urf-odatlar, tarixiy voqealar va ma'naviy qadriyatlar badiiy shaklda uyg'unlashgan. Mahmudxo'ja Behbudi asarlarida esa ayol va erkakning ijtimoiy roli, ta'limga bo'lgan ehtiyoj, oiladagi va jamiyatdagi mas'uliyat milliy qadriyatlar orqali ochib beriladi.

Klassik adabiyotda milliy qadriyatlarni ifodalashda badiiy ifoda vositalari muhim rol o'ynaydi. Metafora, tashbeh, dialog, monolog va hikoya shakllari yordamida qadriyatlar o'quvchiga ta'sirchan, jonli va his etiladigan shaklda yetkaziladi. Shu sababli, klassik adabiyotdagi asarlarni o'rganish nafaqat tarixiy ma'lumot beradi, balki o'quvchida ma'naviy va axloqiy tajriba uyg'otadi.

Shuningdek, klassik asarlar milliy qadriyatlar orqali jamiyatning o'ziga xosligini, xalqning ruhiy olamini va madaniy merosini ifodalaydi. Bu esa adabiy merosni saqlash va uni yosh avlodga yetkazishda katta ahamiyatga ega. Shu yo'l bilan, klassik adabiyot milliy qadriyatlarni avloddan-avlodga etkazuvchi muhim manba sifatida xizmat qiladi.

Zamonaviy adabiyotda milliy qadriyatlar

Zamonaviy o'zbek adabiyoti milliy qadriyatlarni saqlab qolgan holda ularni yangi shakl va mavzular bilan boyitadi. XX asr oxiri va XXI asr boshlarida adabiyot shaxsiy kechinmalar, ijtimoiy o'zgarishlar, global va milliy muammolarni uyg'unlashtirgan holda rivojlandi. Shu tariqa, milliy qadriyatlar nafaqat tarixiy kontekstda, balki bugungi hayotga mos ravishda tasvirlanadi.

Zamonaviy adabiyotda badiiy ifoda vositalari yanada erkinlashgan. Hikoya, roman, esselar, she'riy matnlar orqali milliy qadriyatlar o'quvchiga jonli va ta'sirchan shaklda yetkaziladi. Masalan, sadoqat, fidoyilik, mehr-muhabbat, adolat va bilimga intilish kabi qadriyatlar zamonaviy badiiy obrazlar va voqealar orqali o'quvchiga anglatiladi. Shu bilan birga, zamonaviy shoir va yozuvchilar qadriyatlarni global muammolar, ijtimoiy adolat va shaxsiy huquqlar bilan uyg'unlashtiradi, bu esa o'quvchini nafaqat badiiy, balki axloqiy va ma'naviy tajriba olishiga imkon yaratadi.

Zamonaviy adabiyotdagi milliy qadriyatlar yosh avlodni tarbiyalashda ham muhim o'rin egallaydi. Ular orqali o'quvchi o'z tarixiy ildizlarini anglaydi, madaniy merosni qadrlashni o'rganadi va jamiyatdagi axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni o'zlashtiradi. Shu bois, zamonaviy adabiyot klassik an'analarni davom ettiruvchi va milliy qadriyatlarni yangicha talqin qiluvchi muhim vosita hisoblanadi.

Shu bilan birga, zamonaviy adabiyotning badiiy shakllari, stilistik vositalari va obrazlar orqali milliy qadriyatlar yanada boyitilib, o'quvchi qalbiga chuqur estetik va ma'naviy ta'sir ko'rsatadi. Shu yo'l bilan, adabiyot nafaqat badiiy meros, balki

jamiyatning ma'naviy rivojlanishi va yosh avlod tarbiyasi uchun ham muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar

O'zbek adabiyotida milliy qadriyatlar insoniy fazilatlarni, jamiyatning axloqiy va ma'naviy me'yorlarini shakllantirishda markaziy o'rin egallaydi. Klassik asarlarda fidoyilik, sadoqat, mehr-muhabbat, adolat, bilimga intilish, hurmat va mehr-oqibat kabi qadriyatlar badiiy obrazlar orqali ifodalanadi. Shu tarzda, adabiyot milliy ruhiyatni tarbiyalash, o'quvchida hissiy va tafakkuriy tajriba uyg'otish imkonini beradi. Klassik asarlar nafaqat xalqning tarixiy va madaniy merosini saqlash, balki avlodlarni ma'naviy va axloqiy jihatdan tarbiyalashda ham xizmat qilgan.

Zamonaviy o'zbek adabiyoti esa milliy qadriyatlarni yangi shakl va mavzular bilan boyitadi. U shaxsiy kechinmalar, ijtimoiy voqealar, global va milliy muammolarni uyg'unlashtirgan holda o'quvchiga ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy adabiyotdagi badiiy ifoda vositalari, hikoya va romanlar orqali milliy qadriyatlar jonli va ta'sirchan tarzda yetkaziladi. Shu tariqa, zamonaviy asarlar o'quvchida nafaqat estetik zavq uyg'otadi, balki ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi.

Milliy qadriyatlarni adabiyot orqali o'rganish yosh avlodni tarbiyalashda ham muhim ahamiyatga ega. Ular orqali o'quvchi o'z tarixiy ildizlarini angelaydi, madaniy merosni qadrlashni o'rganadi, jamiyatdagi axloqiy va ma'naviy me'yorlarni o'zlashtiradi. Shu sababli, milliy qadriyatlarni saqlash, o'rganish va targ'ib qilish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir.

Takliflar

Milliy qadriyatlarni o'zbek adabiyoti darsliklariga kengroq kiritish va ularni yosh avlodga yetkazish, ta'lim jarayonida badiiy tahlil asosida o'rganish.

Klassik va zamonaviy adabiyotdagi milliy qadriyatlarni o'rganishga bag'ishlangan ilmiy seminarlar, konferensiyalar va ijodiy uchrashuvlar tashkil etish.

Milliy qadriyatlarni badiiy asarlar orqali targ'ib qilish uchun multimedia, video, audio va raqamli resurslardan keng foydalanish.

Zamonaviy yozuvchilarni milliy qadriyatlarni yangi shakl va janrlarda ifodalashga rag'batlantirish, ijodiy loyihalar va grantlar orqali qo'llab-quvvatlash.

Milliy qadriyatlarni xalqaro maydonda tanitish, asarlarni boshqa tillarga tarjima qilish, nashr va tadqiqot faoliyatini rivojlantirish.

Adabiyotlar ro'yxati

Abdullayev, S. ***O'zbek adabiyoti tarixi***. Toshkent: Fan, 2015.

Navoiy, A. ***G'azallar va masnaviy asarlar***. Toshkent: Akademiya, 2008.

Behbudi, M. ***Turkiston tarixidan***. Toshkent: Sharq, 2010.

Furqat, X. ***She'riy asarlar to'plami***. Toshkent: Ma'naviyat, 2012.

Karimov, T. ***O'zbek adabiyotida milliy qadriyatlar***. Toshkent: Fan, 2017.

Ismoilov, D. ***Badiiy ifoda va milliy qadriyatlar***. Toshkent: Sharq, 2016.

Rashidov, F. ***Adabiyot va jamiyat: milliy qadriyatlar nuqtai nazar***. Toshkent: Akademiya, 2018.

Alimov, B. ***Klassik va zamonaviy adabiyotda qadriyatlar***. Toshkent: Ma'naviyat, 2019.

Mirzoev, O. ***O'zbek klassik adabiyotida madaniy meros va qadriyatlar***. Toshkent: Fan, 2020.

Xudoyberdiyev, S. ***Milliy qadriyatlar va badiiy obrazlar***. Toshkent: Sharq, 2015.